

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Specifika seznamování dětí předškolního věku
s anglickým jazykem

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Anna Carbová

Vypracovala:

Blanka Klímová

České Budějovice, 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Místo a datum

Podpis student

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Anně Carbové za odbornou pomoc, konzultace a výbornou komunikaci při tvorbě mé práce.

ABSTRAKT

Na základních školách se s výukou cizího jazyka začíná na prvním stupni školní docházky. V dnešní době nabízí kurzy i mateřské školy. Tyto kurzy je třeba přizpůsobit tomu, aby děti aktivity s ním spojené příliš nezatěžovaly, ale zároveň jim tyto zkušenosti mohly být užitečné v pozdějším vzdělávání na základní škole a v životě. Cílem této práce je seznámení se s metodikou a nalezením správného způsobu seznamování dětí předškolního věku s anglickým jazykem s ohledem na jejich věk, chápání a myšlení na základě nastudování odborné literatury, vymezení teoretických východisek a také metodou pozorování různých učitelů a lektorů vyučujících anglický jazyk dětem předškolního věku během návštěvy několika kurzů. Výsledkem je navržení dvou výukových jednotek, které seznamují děti s anglickým jazykem metodami, které jsou pro ně z hlediska jejich věku a vývoje přirozené.

Klíčová slova: předškolní věk, kurzy angličtiny, metodika

ABSTRACT

Teaching foreign languages in the primary school begins at the first stage of schooling. At present, language courses are also offered by kindergartens. These courses must be customized so as to prevent overburdening of children with related activities. However, the children can find such experience helpful in further schooling at primary school and in life. The objective of the thesis at hand is to provide an outlook on methodology and to find the right method to be applied in familiarizing pre-school children with the English language while considering their age, apprehension, and thinking. Conclusions are based on the information retrieved from professional literature, definitions of theoretical grounds, and personal observations of various teachers and lecturers teaching English to pre-school children, which were made during a number of visits to several courses. In conclusion, the thesis suggests two teaching units that introduce children to the English language through methods corresponding naturally to their age and degree of development.

Key words: preschool age, English courses, methodology

Obsah

ÚVOD

1 PRVNÍ KROKY V ANGLIČTINĚ

1.1 Smysl znalosti cizího jazyka

1.2 Seznamování se s cizím jazykem v souvislosti s fyzickým a psychickým vývojem dítěte

2 PŘÍLEŽITOSTI PRO SEZNAMOVÁNÍ SE S ANGLICKÝM JAZYKEM V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

2.1 Kroužky v programu mateřské školy

2.2 Jazykové školy a zájmové kroužky mimo prostředí MŠ

3 ORGANIZACE KURZŮ ANGLICKÉHO JAZYKA

3.1 Organizace ve skupině

3.2 Frekvence a délka setkávání se s angličtinou

3.3 Stavba hodiny

4 PODMÍNKY PRO SEZNAMOVÁNÍ SE S ANGLIČTINOU V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

4.1 Učitel anglického jazyka pro předškolní věk

4.2 Návaznost výuky cizího jazyka na základní škole

4.3 Vztah mezi mateřským jazykem a seznamováním se s jazykem anglickým

5 VOLBA METOD PRO SEZNAMOVÁNÍ SE S ANGLIČTINOU V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

5.1 Hra jako základ

5.2 Třída se zaměřením na anglický jazyk

5.3 Třídní učitelka v roli lektorky anglického jazyka

5.4 Motivace dětí

5.5 Total physical response

5.6 Jazyková propedeutika

5.7 Učebnice angličtiny v mateřské škole

6 VÝUKA ANGLIČTINY V JINÝCH ZEMÍCH

7 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

7.1 Výzkumné otázky

8 METODIKA

8.1 Kvalitativní výzkum

8.2 Metody výzkumu

8.2.1 Pozorování

8.3 Výzkumný soubor

9 VÝSLEDKY

9.1 Jazyková škola

9.1.1 Podrobný popis kurzu

9.1.2 Reflexe

9.2 Kroužek angličtiny v prostředí mateřské školy

9.2.1 Část první

9.2.1.1 Podrobný popis kurzu

9.2.1.2 Reflexe

9.2.2 Část druhá

9.2.2.1 Podrobný popis kurzu

9.2.2.2 Reflexe

9.3 Zájmový kroužek angličtiny jako volnočasová aktivita

9.3.1 Podrobný popis kurzu

9.3.2 Reflexe

10 DISKUZE

10.1 Návrh první výukové jednotky

10.2 Návrh druhé výukové jednotky

11 ZÁVĚR

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ÚVOD

Tato práce je zaměřena na pozorování různých metod, forem a technik seznamování dětí předškolního věku s anglickým jazykem pod vedením různých učitelů nebo lektorů. Pozorování se uskutečňuje v různých typech zařízení. V jednom případě se jedná o seznamování se s angličtinou v prostředí jazykové školy a jde zde o jakýsi kurz. Takovým kurzem jsou myšleny vyučovací jednotky, po jejichž absolvování je možné získat certifikát o získaných znalostech. V dalším případě se pozorování týká zájmového kroužku mimo prostředí mateřské školy. Zájmovým kroužkem mimo prostředí mateřské školy se rozumí soustava pravidelných setkání konajících se ve volném čase dětí. Posledním pozorovaným typem je kroužek angličtiny konající se v prostředí mateřské školy. Od kroužku mimo prostředí mateřské školy se tento odlišuje tím, že ho děti nenavštěvují ve svém volném čase, ale je zahrnut v programu mateřské školy během dne. Důvodem mého zájmu o tento problém byla otázka, se kterou jsem se setkala při studiu na vysoké škole při výuce anglického jazyka. Byla to otázka, zda je vůbec správné učit děti cizím jazykům v předškolním věku a pokud ano, tak jakým způsobem, abychom zachovali dětskou hravost a spontaneitu. Jsem přesvědčena, že znalost cizího jazyka je v dnešní době nutnou samozřejmostí především proto, že se pomocí něj můžeme domluvit kdekoli v zahraničí a značně nám může pomoci při hledání zaměstnání. Věřím, že i když si předškolní dítě mnoho slovíček anglicky nezapamatuje, tak i přesto mu tato zkušenost pomůže za několik let při výuce jazyka na základní škole. Pomocí této práce se chci dozvědět co nejvíce o metodice správného seznamování se s jazykem v předškolním věku a tyto poznatky následně aktivně využívat ve své praxi.

1 PRVNÍ KROKY V ANGLIČTINĚ

1.1 Smysl znalosti cizího jazyka

Marxtová (2010) považuje komunikaci alespoň v jednom cizím jazyce za součást všeobecných znalostí. Dnes můžeme s cizím jazykem začít už v předškolním věku. Kottová (2001) uvádí, že profesionální pedagog na rozdíl od mnohých dospělých ví, že se předškolní dítě musí a dokáže rozvíjet i v mnoha dalších oblastech, než jen v samotné hře. Dodává, že výhodou znalosti cizího jazyka je mimo jiné rozvoj schopnosti žít s ostatními národy v souladu a bez ohledu na jejich kulturní nebo mentální odlišnosti. Podobný názor má i Těthalová (2007), která také připomíná důležitost znalosti jazyka ve spojení s cestováním ať už za odpočinkem nebo za studiem. Strakatá (2007) ve svém článku popisuje svoje vlastní zkušenosti s tím, jak děti v jejich mateřské škole samy došly k pochopení smyslu seznamování se s jazykem a to tím způsobem, že se jejich mateřská škola připojila k projektu, ve kterém šlo o partnerství s několika mateřskými školami v různých zemích. Partnerství spočívalo mimo jiné v tom, že si děti navzájem za pomoci a spolupráce svých učitelek posílaly dopisy a výkresy, což bylo podle jejich slov pro děti velkou motivací k zájmu o cizí jazyk.

1.2 Seznamování se s cizím jazykem v souvislosti s fyzickým a psychickým vývojem dítěte

Může se zdát, že by takto malé děti mohla taková aktivita příliš zatěžovat. Palatinová (2007) však upozorňuje, že pokud budeme dětem nabízet jazyk hravým a pro ně zajímavým způsobem, může je tato aktivita naopak ještě více rozvíjet a to i například v oblasti řeči, výslovnosti, tvořivosti a dalších. O různých vývojových stádiích, kterými dítě v předškolním věku prochází a kterých je možno využít právě při seznamování se s jazykem hovoří také Šulová (2007). Jako příklad uvádí právě rozvoj řeči jako následek rozvoje jemné a hrubé motoriky, kdy si dítě při objevování nových činností rozšiřuje i slovní zásobu, což může být ve spojení s dalšími podněty, základem právě pro pozdější výuku jazyka. Jako další přirozenou vlastnost dětí, uvádí dobrou mechanickou paměť. Hovoří také o příkladu toho, kdy je dítě schopno se kvůli hře naučit komunikovat jazykem dítěte, se kterým si chce hrát, čímž chce ale také upozornit na fakt, že dítě se nejlépe učí spontánně a hrou bez nuceného biflování. Podle Hennové (2010) je u dětí předškolního věku důležité opakování a to z důvodu vývoje paměti, kdy se paměť záměrná začíná projevat až od věku pěti let. S touto teorií se shoduje také Marxtová

(2010), která se domnívá, že věk pěti let je pro začátek seznamování se s angličtinou nejvhodnější. Také však dodává, že není vhodné začínat s cizím jazykem v případě, že dítě trpí některou z vad výslovnosti.

2 PŘÍLEŽITOSTI PRO SEZNAMOVÁNÍ SE S ANGLICKÝM JAZYKEM V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Kramulová (2007) uvádí, že jednou z možností seznámení dítěte s cizím jazykem, jsou cizojazyčné mateřské školy, které většinou navštěvují děti z rodin, kde je angličtina běžně používaná, ať už je cizinec jeden z rodičů nebo oba. Dodává, že takové mateřské školy navštěvují i děti rodičů, kteří zkrátka chtějí, aby se jejich dítě učilo jazyk už od raného věku.

Pro seznamování předškoláků s angličtinou je ale více možností. Pisícejková (2007) ve svém článku uvádí, že je ředitelkou soukromé anglické mateřské školy, kde se děti setkávají s angličtinou během celého dne. Strakatá (2007) zase popisuje svoji zkušenost s výukou anglického jazyka přímo v mateřské škole a na základě rozhovoru s paní Mgr. Marií Valdovou, prokuristkou v jazykové škole Zachová s.r.o., je další možností výběr některého z nabízených jazykových kurzů pro děti v jazykové škole.

Samotnou otázkou zůstává, do jaké míry je pro předškolní dítě vůbec dobré, nějaké kroužky navštěvovat. Podle Vrkoslavové (2008) hrozí riziko například v tom, že výběr kroužku vychází zejména ze zájmu rodičů.

2.1 Kroužky v programu mateřské školy

Hlavním rozdílem mezi kroužky v prostředí mateřské školy a mimo ni je podle Otríasalové (2010) fakt, že v mateřské škole se mohou učitelky u dětí častěji setkávat s různými řečovými vadami nebo jinými poruchami, jako například v oblasti chování. Taková věc pak vyžaduje vytvoření individuálního plánu.

Podle výzkumu Vrkoslavové (2008), patří mezi nejvyhledávanější kroužky v programu mateřské školy pěvecký, výtvarný, dramatický, keramický, hra na flétnu a jako kroužek, o který je u rodičů největší zájem, a to především z důvodu dnešní situace ve společnosti, je kroužek angličtiny.

Dále se zmiňuje, že iniciativa rodičů k zájmu o kroužky v rámci mateřské školy, pramení zejména z jejich nedostatečné znalosti Školního vzdělávacího programu, do kterého by podle ní, měli mít rodiče možnost více zasahovat a spolupodílet se na jeho zpracování.

Vrkoslavová (2008) se podobně jako již zmiňovaná Palatinová (2007) a Šulová (2007) shoduje v tom, že takovéto nad rámec aktivity mohou dítěti při použití vhodného způsobu rozhodně prospět.

Jako výhodu zmiňuje Vrkoslavová (2008) to, že se dítě dostane mezi jiné děti a také lepší možnosti učitele věnovat se dětem díky jejich omezenému počtu. Tyto výhody ale také poskytují i některé jiné kroužky nebo jazykové školy mimo prostředí mateřské školy. Jistou nevýhodou ovšem podle Vrkoslavové (2008) může být nevhodně zvolená doba kroužku v mateřské škole. Zmiňuje se o složitosti nalezení správně zvolené doby. Uvádí, že ranní čas je nevhodný z důvodu potřeby volné hry dítěte, která probíhá především právě po příchodu dítěte do školky. Riziko nadměrného zatěžování podle ní nese i zařazení kroužku v období pobytu venku, poledního odpočinku, ale i čas po odpolední svačině. Vše tedy záleží na individualitě každého dítěte. Jak sama říká: „*Co jedno dítě zvládá bez problémů, může druhé dítě přetěžovat.*“ Vrkoslavová (2008, s. 11) Ovšem co se týká přímo seznamování se s angličtinou v kroužcích, považuje Vrkoslavová (2008) za nejvhodnější způsob zasazení angličtiny do běžného dne v mateřské škole, kdy přímo třídní učitelka nabízí různé aktivity v anglickém jazyce. Jako na problém ovšem poukazuje na nedostatek zkušených předškolních učitelek, které mají zároveň odpovídající jazykové schopnosti.

2.2 Jazykové školy a zájmové kroužky mimo prostředí mateřské školy

Děti v předškolním věku se mohou s cizím jazykem seznamovat i jinou cestou, než jen v mateřské škole. Těthalová (2007) na základě rozhovoru s paní Hennovou, upozorňuje na fakt, že pro seznamování předškoláků s angličtinou nestačí mít pouze dobré jazykové znalosti, ale také pedagogické schopnosti.

Pisícejková (2007) tvrdí, že podmínkou pro seznamování dítěte s anglickým jazykem je, aby se nacházelo v anglickém prostředí dlouhodoběji, než jen několik výukových hodin v týdnu. Jako důvod dává příklad v odpovědi na otázku: „*Proč se v cizí zemi učí jazyk lépe než v rodné zemi?*“ Pisícejková (2007, s. 4) Mimo jiné také uvádí zajímavou myšlenku, že v seznamování se s jazykem mají děti tu výhodu, že neumí číst ani psát, tím pádem nejsou v jazyce tak zmateny odlišností mluveného slova od psaného.

3 PODMÍNKY PRO SEZNAMOVÁNÍ SE S ANGLIČTINOU V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

3.1 Učitel anglického jazyka pro předškolní věk

V každém typu zařízení může lekce anglického jazyka vést někdo jiný. Na základě rozhovoru Těthalové (2007) s paní Ivou Hennovou je prý velice důležité, aby měla pověřená osoba jak schopnosti v oblasti předškolní pedagogiky, tak i velmi dobré jazykové znalosti. S tímto názorem se ve svém článku naprosto ztotožňuje také Otřísalová (2010).

Děti může vést i rodilý mluvčí, jak ze své zkušenosti popisuje Marxtová (2010). Dále se však zmiňuje, že v případě konfliktů mezi dětmi a podobně, byla taková lektorka naprosto bezmocná.

Co se týče kroužků angličtiny v prostředí mateřské školy, tak z osobní zkušenosti Kottové (2001) vyplývá, že ideálním způsobem je, pokud se přímo učitelka mateřské školy rozhodne doplnit potřebnou kvalifikaci v oblasti cizího jazyka a začne vést kurzy angličtiny sama. Stejně zkušenosti má i Jirošová (1999), která k tomu dodává, že si děti z angličtiny odnesou více, pokud lekce vede jejich učitelka, kterou dobře znají a která má možnost angličtinu přirozeně zařazovat i během dne. Ovšem znalost angličtiny na velmi dobré úrovni je u takovéto učitelky opravdovou nutností, protože jak uvádí Těthalová (2008), pokud si děti osvojí jazyk špatně, mohou mít s nápravou v budoucnosti problémy. Za tímto problémem stojí podle Otřísalové (2010) fakt, že mateřské školy chtějí uspokojit poptávku rodičů po kurzech angličtiny, aniž by k tomu měli splněny potřebné podmínky. Také podle Vrkoslavové (2008) je nejvhodnější způsob, když děti s angličtinou seznamuje jejich učitelka běžně v průběhu dne a stejně jako ostatní zmiňované autorky zdůrazňuje důležitost odpovídajících jazykových schopností.

3.2 Návaznost výuky cizího jazyka na základní škole

Pokud se tedy rozhodneme pro seznamování se s angličtinou v předškolním věku, měli bychom podle Jirošové (1999) pomyslet také na důležitost návaznosti výuky na základní škole. Dále uvádí, že osvojení si základních vědomostí v jazyce, může velmi pomoci v přestupu do základní školy. Pisícejková (2007) ale poukazuje na rozpor mezi rozhodnutím v Národním plánu výuky cizích jazyků pro rok 2005 – 2008, kde se objevilo, že by se děti měly seznamovat s cizím jazykem v posledním roce předškolní

docházky a mezi faktem, že návaznost v jazyce při nástupu do 1. třídy základní školy chybí. Marxtová (2010) se zamýšlí nad tím, že je vhodné, když je dítěti umožněno pokračovat v jazyce například v jazykové škole nebo přímo na kurzu v mateřské škole.

3.3 Vztah mezi mateřským jazykem a seznamováním se s jazykem anglickým

Důležitou podmínkou pro seznamování předškoláků s anglickým jazykem je podle Jirošové (1999) znalost jazyka mateřského. Kottová (2001, s. 15) „*Těžko budu děti učit počítat do deseti v anglickém jazyce, aniž by to předtím zvládly v češtině.*“ Také Marxtová (2010) hovoří o důležitosti dostatečné slovní zásoby v mateřském jazyce, před zahájením výuky angličtiny. Ta ale také připomíná, že je zcela normální, když dítě použije slovo v jiném jazyce, pokud ho nezná v tom jazyce, ve kterém právě hovoří. Uvádí, že jde o přirozenou improvizaci s tím, co dítě zná a ovládá.

4 ORGANIZACE KURZŮ ANGLICKÉHO JAZYKA

4.1 Organizace ve skupině

Podle Hennové (2010) bychom měli využít pro seznamování všech možných míst, od aktivit u stolečků, přes aktivity na koberci až po pobyt venku. Strakatá (2007) uvádí vlastní zkušenost, kdy na angličtinu docházelo 17 dětí z 28 a lekce byly organizovány tak, že každá skupinka dětí se nacházela na jedné straně třídy. Lektorka se s dětmi věnovala angličtině a třídní učitelka pracovala s ostatními dětmi. Uvádí, že výhodou byl přehled třídní učitelky, která tak měla na očích všechny děti. Kottová (2001) zase popisuje svoji zkušenost, kdy lze individuálně pracovat se skupinou dvanácti dětí. Také Marxtová (2010) uvádí, že dětí může být ve skupině kolem deseti, ale dodává, že pro práci je ideální skupina ještě poloviční.

4.2 Frekvencovanost a délka setkávání se s angličtinou

V mateřské škole by se setkávání mělo podle Tůmové (2012) uskutečňovat alespoň dvakrát týdně na 15 až 30 minut. Stejný názor na to, že by setkání měla probíhat několikrát týdně, má i Hennová (2010), která ještě doplňuje, že by se děti měly průběžně s angličtinou setkávat i během celého dne. To samé tvrdí také Marxtová (2010), která ovšem dodává, že samotná řízená činnost by neměla přesáhnout 10 až 20 minut. Uvádí, že ideální je, když angličtina zasahuje do programu během celého dne v podobě her a zábavných činností a to každý den, čímž se naprosto shoduje s názorem Otřísalové (2010).

Každý den nepřetržitě se s angličtinou setkávají děti, navštěvující soukromou anglickou mateřskou školkou Little Bear English Preschool, jak zmiňuje její ředitelka Pisícejková (2007). Podle všeho závisí četnost a délka setkávání na filozofii daného zařízení.

4.3 Stavba hodiny

Hennová (2010) popisuje, že hodina angličtiny by měla začínat například nějakým rituálem nebo-li něčím, čím uvedeme a zahájíme všechny činnosti. Další činnosti by měla být aktivita určená k opakování toho, co bylo v předchozích hodinách. Po této činnosti bychom se už měli orientovat na cíl dané hodiny. Hodina by měla být podle ní zakončena hodnocením a nejlépe pozitivním. Vhodným způsobem také podle Marxtové (2010) je, když mají rodiče dětí možnost vidět, co jejich děti v jednotlivých hodinách

angličtiny probraly, aby měli možnost případně spolupracovat nebo se na seznamování podílet.

5 VOLBA METOD PRO SEZNAMOVÁNÍ SE S ANGLIČTINOU V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Jak uvádí Marxtová (2010), zatím neexistuje jednotná metodika pro výuku anglického jazyka v předškolním věku. Lze však čerpat ze zahraničních zdrojů, kterých je bezpočet. Kromě toho je podle Otřisalové (2010) také zapotřebí propojit metodiku a teoretické poznatky s praktickými zkušenostmi.

5.1 Hra jako základ

Podle Kramulové (2007) je základní metodou učení se hrou za použití obrázků, písní a dalších podobných pomůcek blízkých dětem. Tato metoda, kdy se dítě učí hrou za pomoci obrázků, pohybů a podobně se podle Marxtové (2010) nazývá didaktickou hrou a je podle ní zvláště vhodná pro seznamování se s cizími jazyky.

Těthalové (2008) je blízká metoda, kdy jsou témata v hodinách angličtiny propojeny s tématy tříd mateřské školy.

5.2 Třída se zaměřením na anglický jazyk

Vrkoslavové (2008) se jeví jako vhodný způsob založení jednotlivých tříd v mateřské škole s určitým zaměřením na různé činnosti. Vznikaly by tak třídy se zaměřením například na výtvarné nebo hudební umění a především také třídy zaměřené na seznamování se s anglickým jazykem. Uvádí, že právě v případě jazykových tříd by byl tento způsob výhodný především v tom, že by děti měly možnost se s jazykem seznamovat v prostředí své třídy a se svou učitelkou.

5.3 Třídní učitelka v roli lektorky anglického jazyka

Metoda, kdy děti s jazykem seznamuje přímo jejich třídní učitelka, se zdá vhodná i Těthalové (2007). Také ze zkušenosti Strakaté (2007) vyplývá, že je dobré, když může učitelka během běžných aktivit ve třídě zapojovat do programu angličtinu například v podobě her, které děti znají z hodin angličtiny.

5.4 Motivace dětí

Podle Hennové (2010) je zaručenou motivací hra. Podobný názor má i Šulová (2007), která uvádí, že motivace hrou je pro děti velmi silná a to především ve spojení s dětskou touhou po poznání a také touhou po hře s ostatními dětmi. Tímto způsobem také podle Hennové (2010) u dětí dochází k rozvoji schopnosti navazování mezilidských vztahů.

Dalším důležitým způsobem motivace je podle Palatinové (2007) pochvala a povzbuzení a to nejen ze strany učitelů, ale také ze strany rodiny.

5.5 Total physical response

Henková (2010) označuje tuto metodu jako základní pro výuku cizího jazyka takto malých dětí a uvádí, že jde o metodu, kdy děti fyzicky reagují na učitelovi pokyny. Tůmová (2012) uvádí, že jde o metodu výuky, kdy učitel dává dětem pokyny v cizím jazyce a děti na ně reagují tím, že pokyn provedou. Podotýká také důležitost časové posloupnosti, kdy musí učitel nejprve pokyn předvést dětem sám a poté postupně vede děti k tomu, aby se naučily na daný pokyn reagovat samostatně.

5.6 Jazyková propedeutika

Tůmová (2012) vidí pod tímto výrazem jakousi jazykovou přípravu, která má za úkol připravit děti na život ve společnosti různých kultur a posílit jejich vztah k učení jazyka mateřského i cizího.

5.7 Učebnice angličtiny v mateřské škole

Podle Tůmové (2012) je používání učebnic v mateřské škole založeno především na zrakovém vnímání obrázků, které mají za úkol podporovat paměť u dětí.

Jak uvádí Bitljanová (2008), při rozhodování zda budeme používat v mateřské škole učebnici, je nutné promyslet několik věcí. Zaprvé je důležité zamyslet se nad tím, které věci budou v přínosu pro děti hodnotnější za použití učebnice a které lépe zvládne sám učitel. Dalším důležitým bodem je správný výběr učebnice. Jako výhodu používání učebnice vidí ve snadnější práci pro učitele. Také Tůmová (2012) shledává užitečnou metodickou příručku pro učitele jako součást k učebnici. Tato její teorie o používání učebnice se však neshoduje s návrhem Těthalové (2008), která považuje za vhodnou metodu propojení témat v angličtině a v běžném vzdělávání ve školce, protože učebnice může obsahovat rozdílná témata od těch třídních.

Bitljanová (2008) dále uvádí, že opravdu dobrá učebnice obsahuje také metodiku pro učitele, kde jsou popsány jednotlivé kroky obsahující pokyny, které má učitel dětem dát. Zdá se, že taková pomoc by mohla vyvrátit předchozí teorie o tom, že učitel cizího jazyka musí být opravdu kvalifikovaný a jazyk ovládat na velmi dobré úrovni, ale sama Bitljanová (2008) se dále zmiňuje, že ani dobrá učebnice nestačí k tomu, aby byla kvalitní i výuka. Jako příklad uvádí schopnost dětí vnímat gesta, tón hlasu, mimiku

obličej a podobně. Dále také popisuje to, jak učitel musí aktivity z učebnice přizpůsobovat individualitě dětí, které s jazykem seznamuje. Jako základní parametry pro výběr vhodné učebnice označuje to, co může nabídnout dětem a co učiteli. To jsou podle ní dvě prvotní věci, které bychom měli při výběru zkoumat. Jedním z kritérií je také cena učebnice.

6 VÝUKA ANGLIČTINY V CIZÍCH ZEMÍCH

V některých zemích evropské unie se podle Tůmové (2012) můžeme setkat s propagací výuky cizích jazyků už od velmi raného věku. Nejde však jen o jeden cizí jazyk, ale hned o dva. Tato podpora vychází přímo z iniciativy ministerstev školství v těchto zemích. Důvodem je nejen seznámení se se samotným jazykem, ale také rozvoj multikulturní výchovy. Dále také dodává, že současně nejoblíbenějším jazykem v Evropě je angličtina. V pohraničí je také zájem o jazyky sousedících zemí.

Mezi mezinárodní kampaně, které se zabývají právě propagací výuky cizích jazyků v předškolním věku, patří podle Tůmové (2012) kampaň Piccolingo. Ta má mimo jiné také za úkol informovat veřejnost a to především tu rodičovskou, o důležitosti a významu seznamování dětí s cizím jazykem už v předškolním věku. Za tímto účelem pořádá různé akce. Dalším mezinárodním programem, o kterém se Tůmová (2012) zmiňuje, je Evropská jazyková cena Label. Tato cena se udílí zařízením nebo institucím, které se zasloužily o jazykový rozvoj ve vzdělávání.

7 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Hlavním cílem výzkumné části práce je seznámení se s formami a metodami práce různých učitelů při seznamování předškolních dětí s anglickým jazykem za různých podmínek jako jsou organizace kurzů, jejich četnost nebo vzdělávací zaměření učitele angličtiny. Důležitou součástí výzkumu bude také sledování reakcí dětí na dané formy a metody a to také v souvislosti mezi seznamováním se s angličtinou v prostředí mateřské školy a mimo ni. Na základě poznatků vyplývajících z pozorování a ze zkušeností jiných učitelů a lektorů anglického jazyka, budou navrženy dvě na sebe navazující výukové lekce, ve kterých bude využito co nejvhodnějších a nejefektivnějších způsobů seznamování předškolních dětí s angličtinou.

7.1 Výzkumné otázky

V jakém prostředí se angličtina odehrává?

Jaké je věkové složení skupiny?

Kolik je dětí v jedné skupině?

Jak dlouho trvá jedna výuková jednotka?

Jak je výuková jednotka sestavena?

8 METODIKA

8.1 Kvalitativní výzkum

Vzhledem k tomu, že cíl této práce je založen na tom, jak různí učitelé nebo lektoři nahlízejí různými způsoby a technikami na metodiku výuky cizího jazyka u předškolních dětí, jde o kvalitativní výzkum.

8.2 Metody výzkumu

8.2.1 Pozorování

Pozorování bylo prováděno za mojí přímé účasti. Šlo o pozorování krátkodobé, kdy byly sledovány maximálně čtyři hodiny u jednoho lektora se skupinou dětí. Tato metoda měla za úkol vyhledat nepředpokládané jevy a souvislosti v oblasti objevování nových metod a případné reakce dětí na ně. Ve výsledcích budou zhodnoceny rozdíly mezi jednotlivými skupinami, jako jsou věkové složení skupiny, počet dětí ve skupině, doba jednoho kurzu angličtiny a jeho sestavení, motivace dětí a jejich následný zájem o aktivitu, úroveň obtížnosti předávaných informací a v neposlední řadě také zařízení, kde se kurz odehrává.

8.3 Výzkumný soubor

Výzkum byl prováděn ve třech skupinách dětí přibližně stejného věkového složení, ale v rozdílných typech zařízení. Soubor se tedy skládal z jazykových kurzů, z nichž první se odehrával v jazykové škole, kterou děti navštěvovaly jedno celé dopoledne jednou týdně místo docházky do mateřské školy a další dva probíhaly v podobě kroužků. Jeden z nich v ranních hodinách v prostředí mateřské školy a druhý mimo prostředí mateřské školy, jako odpolední zájmová aktivita ve volném čase. Také vzdělání a aprobace učitelek anglického jazyka se lišila. Sběr dat byl prováděn formou terénních zápisků. Co se týče účastníků, o pozorování ve spojení s výzkumem věděly pouze samy lektorky angličtiny. Děti byly pouze obeznámeny s tím, že jsou pozorovány, s ohledem na jejich věk a myšlení. V případě dětí není příliš pravděpodobné, že jejich chování mohlo být následkem pozorování nějak ovlivněno, na rozdíl od samotných učitelek, které mohly být pod určitým tlakem.

9 VÝSLEDKY

Ve všech případech popisu pozorování kurzů obsahuje první tabulka organizační informace o kurzu a druhá tabulka popisuje časový průběh kurzu a uspořádání aktivit. Dále následují podrobné popisy kurzů, které mají za úkol objektivní zachycení atmosféry z daného prostředí. Popisy těchto náhledů jsou doplněny mými osobními názory v podobě reflexe na jednotlivé náhledy, ve kterých jsou shrnuty moje osobní dojmy a připomínky.

9.1 Jazyková škola

Tab. 1: Organizační údaje

<u>Počet dětí ve skupině</u>	<u>Věk dětí</u>	<u>Přesný čas doby kurzu</u>	<u>Celková délka jednoho setkání</u>
8 dětí	3 – 6 let	8:00 – 12:00	4 hodiny

Tab. 2: Časový harmonogram a průběh

8:00 – 8:30	Příchod dětí, přivítání se pomocí rituálu, připomenutí si slovíček z minulých hodin a seznámení se s novými slovíčky
8:30 – 9:00	Oddychová chvílka – děti si vystřihují a vybarvují obrázky s novými slovíčky a lepí je do sešitu.
9:00 – 9:30	Přestávka – děti svačí a mají možnost dívat se na promítanou pohádku v angličtině – Prasátko Piggy
9:30 – 10:00	Hry - Shazování kelímků – procvičení počítání v angličtině - Molekuly – seskupení se v počtu, který učitelka řekne (anglicky) - Na draka – hra beze slov - Na slepou bábu – hra beze slov
10:00 – 11:00	Pobyt venku – učitelka zapojuje angličtinu podle příležitosti

11:00 – 12:00	Pracovní list na hledání cestiček s anglickou básničkou. Jindy touto dobou děti výtvarně tvoří.
---------------	---

9.1.1 Podrobný popis kurzu

Jazyková škola se nachází v Jindřichově Hradci. Popis se týká dětského kurzu – S klokánkem do světa.

Lekce začínala v 8:00 hodin ráno. Děti do jazykové školy přiváděly rodiče. Převlékly je v šatně, přezuly do bačkor.

Ve třídě bylo osm dětí ve věku 3 – 6 let. Děti si na přivítanou zazpívaly jednoduchou anglickou písničku: *Hello, hello, hello everyone....* Je to pro ně něco jako každodenní ranní rituál, se kterým se setkáváme i v mateřských školách.

Na začátku si děti sedly na zem naproti paní lektorce a opakovaly si slovíčka z minulých hodin. Na otočených kartičkách byly části těla a druhy zvířat. Každé dítě si postupně vzalo jednu kartičku a řeklo v angličtině co na obrázku je. Stejně si braly a otáčely i hvězdy, na kterých byly z druhé strany barvy. Děti znaly dobře všechna slovíčka i barvy. Této aktivity se nezúčastnila pouze jedna tříletá holčička. Mezi zvířaty se děti učily základní druhy zvířat jako je kůň, ovce, ryba, kráva. Mezi částí těla patřila zase paže, ruka, hlava, noha, dále se objevilo slovíčko stůl, dveře a okno a některé druhy základních barev.

Další aktivita měla za úkol děti naučit nová slovíčka. Ta měla být z prostředí karnevalu. Paní lektorka tedy začala dětem ukazovat obrázky postav, které se na karnevalu mohou objevit a u toho říkala názvy v angličtině, děti opakovaly po ní. Patřila sem čarodějnice, král, klaun a víla. Potom měly děti udělat vláček (chytnout se za sebou za ramena). Lektorka jim k tomu pustila písničku v angličtině. Během jízdy po třídě je lektorka zastavovala a ptala se jich na stará slovíčka. Když vlak konečně dojel až na karneval, lektorka ukazovala opět obrázky postav z karnevalu. Děti si všechna slovíčka pamatovaly.

Všechny tyto aktivity trvaly asi 30 minut.

Během dalších 30 minut si děti obrázky s novými slovíčky vybarvovaly a lepily do svého sešitu, kde jim lektorka vždy napíše popisky k novým slovíčkům, aby mohli rodiče a dětmi doma opakovat.

Po celé hodině měly děti přestávku, hrály si a svačily a kdo chtěl, mohl se dívat na promítanou pohádku v angličtině – Prasátko Piggy.

Po přestávce děti hrály různé hry. V tuto chvíli pozornost dětí trochu opadla. Některé stále seděly v koutku a hrály si nebo stále vybarvovaly obrázky. Jedna z her byla na shazování kelímků. Byla to klasicky postavená pyramida z kelímků a děti měly tři pokusy, kdy mohly míčkem zbořit pyramidu. Potom mělo každé z dětí za úkol spočítat v angličtině kolik kelímků shodilo a kolik jich zůstalo na stole. Všechny děti naprosto bez problémů počítaly do tří i více a to dokonce i nejmladší tříletá holčička.

Další hrou byly Molekuly. Když přestala hrát hudba (v angličtině) děti se musely seskupit do určitého počtu, který paní lektorka řekla. Děti se většinou trefily, zvláště pak děti starší, které pak správně navedly i děti mladší. Další hrou, kterou děti hrály byla hra Na draka. V této hře se nemluví, takže šlo o jakýsi oddech od angličtiny, i když při ní byla puštěna písnička v angličtině. Děti se držely za ramena a první měl za úkol chytit posledního. Potom hrály hru na Slepou bábu, ve které se žádná řeč také nepoužívá. Nakonec děti skládaly puzzle se zvířátky a potom říkaly v angličtině co je na obrázku za zvíře a případně kolik jich tam je. Při této poslední činnosti byl už zájem dětí malý.

Kolem 10:00 hod. chodí lektorka s dětmi a asistentkou na procházku. Tentokrát byly v parku, kde paní lektorka využila příležitosti a zeptala se dětí na některá slovíčka, se kterými jsme se měly v parku možnost setkat. Byla to například lavička, trávník, strom a další. Děti opět věděly a správně odpovídaly.

Po vycházce děti vypracovávaly pracovní list, kde hledaly cestičku pro podzimní list. K pracovnímu listu byla krátká básnička v angličtině. Jindy prý děti vyrábějí nebo malují k danému aktuálnímu tématu, stejně jako v mateřských školách. Za tyto tři měsíce se děti naučily cca 29 slovíček.

Lekce končí v 11:30 - 12:00 hodin. Do jazykové školy si pro děti opět přicházejí rodiče. Jde tedy o denní program dost podobný tomu, který známe z běžných mateřských škol.

9.1.2 Reflexe

Před návštěvou kurzu jsem si nedokázala představit situaci, kdy děti předškolního věku stráví jedno celé dopoledne s anglickým jazykem.

Od příchodu dětí do jazykové školy se některé věci podobaly běžnému provozu v mateřské škole. Jedná se například o jejich pravidelný ranní rituál. Tato činnost dětem mohla přiblížit jejich každodenní zvyk v jejich mateřských školách.

Co se týče opakování slovíček z minulých hodin, na základě otáčení kartiček s obrázky, bych zvolila zábavnější způsob pro opakování.

Hravější a zábavnější formu bych zvolila i v případě seznamování se s novými slovíčky. Velice mě ale překvapilo, že navzdory tomu si děti nová slovíčka během krátké chvíle dokázaly zapamatovat.

To, že si děti po těchto činnostech šly vybarvovat a vystříhovat obrázky s novými slovíčky bylo velice vhodné. Děti tak měly možnost si na chvíli od angličtiny odpočinout. Oceňuji také dobrý nápad se sešitem, do kterého mají rodiče dětí možnost nahlédnout a doma si s dětmi slovíčka procvičovat. Kromě toho mají přehled o úrovni obtížnosti jazyka, na které se jejich děti pohybují.

Přestávka na svačinu byla po těchto aktivitách určitě na místě, ale nenazvala bych ji před dětmi přestávkou. S přestávkami mezi vyučováním se setkáváme ve škole. Pro děti předškolního věku by mělo jít jen o svačinu mezi hrou. Tento způsob na mě působil jako výuka na základní škole.

U dalších her jako bylo shazování kelímků, molekuly a další mi chyběla motivace v podobě návaznosti na téma „Karneval“. Při těchto hrách šlo využít alespoň postav z prostředí karnevalu. Malá motivace byla podle mě hlavním důvodem opadnutí zájmu dětí o činnosti. Oceňuju zařazení her, ve kterých se jazyk nepoužíval (Slepá bába, Na draka). Děti tak měly další možnost si od používání jazyka odpočinout a tím rozvíjet i jiné schopnosti a smysly.

Zařazení vycházky do programu dne se mi velice líbilo. Je to činnost, na kterou jsou děti zvyklé každý den v mateřské škole.

Po příchodu do školy děti většinou výtvarně tvoří k danému tématu.

Na konci kurzu jsem byla přesvědčena, že děti nejsou celé cca 4 hodiny zatěžovány výukou, ale že činnosti jsou prokládány činnostmi méně náročnými na používání anglického jazyka, avšak nikdy zcela nevymizí.

Co však považuji za zásadní je fakt, že se děti učí jen samostatná slovíčka bez použití ve větách. Samotná slovíčka jsou dětem naprosto k ničemu, když je neumí a nemohou použít v nějaké situaci.

9.2 Kroužek angličtiny v prostředí mateřské školy

Tento kroužek angličtiny v mateřské škole byl pozorován celkem čtyři hodiny a to ve dvou lekcích. První část je věnována popisu z první návštěvy, v návaznosti na ni je popsána druhá část z druhé návštěvy.

8.2.1 Část první

Tab. 3: Organizační údaje

	<u>Počet dětí ve skupině</u>	<u>Věk dětí</u>	<u>Přesný čas doby kurzu</u>	<u>Celková délka jednoho setkání</u>
1. <u>skupina</u>	4 děti	5 – 6 let	8:00 – 8:30	30 minut
2. <u>skupina</u>	5 dětí	5 – 6 let	8:30 – 9:00	30 minut
3. <u>skupina</u>	8 dětí	3 – 4 roky	9:00 – 9:30	30 minut
4. <u>skupina</u>	5 dětí	3 – 4 roky	9:30 – 10:00	30 minut

Tab. 4: Časový harmonogram a průběh

<u>Skupina</u>	<u>Učebnice</u>	<u>Průběh setkání</u>
1. <u>skupina</u> <u>8:00 – 8:30</u>	Happy House – učebnice určená pro 1. a 2. třídy základních škol	Zapisování docházky a přivítání se Opakování čísel a slovíček pomocí obrázků Poslech příběhu – co bylo

		<p>v příběhu</p> <p>Vybarvování – Colour and say</p> <p>Rozloučení</p>
<p>2. <u>skupina</u></p> <p><u>8:30 – 9:00</u></p>	<p>Happy House – učebnice určená pro 1. a 2. třídy základních škol</p>	<p>Zapisování docházky a přivítání se</p> <p>Opakování frází Jak se máš? a Jak se jmenuješ? a odpovědi na ně</p> <p>Hra v kruhu s míčem – Jak se jmenuješ?</p> <p>Seznámení se s novými slovíčky pomocí kresby obrázku – okno, střecha, podlaha, dveře</p> <p>Happy House song – použití nových slovíček v písni s pohybovým vyjádřením</p> <p>Vystřihování domečku z pracovního sešitu a hra s ním</p> <p>Rozloučení</p>
<p>3. <u>skupina</u></p> <p><u>9:00 – 9:30</u></p> <p>a</p>	<p>Here's Patch – učebnice určená pro předškolní angličtinu</p>	<p>Písnička na přivítání Hello, hello!</p> <p>Přivítání se s maňáskem Patchem</p> <p>Opakování částí maňáskova těla – oči, nos,</p>

<p>4. <u>skupina</u></p> <p><u>9:30 – 10:00</u></p>		<p>pusa, uši</p> <p>Seznámení se s novými slovními spojeními a jejich pohybové vyjádření – dotkni se nosu, zatahej se za ucho, pohlad' se po vlasech,...</p> <p>Využití nových slovních spojení v písni</p> <p>Tichá pošta se slovíčky názvů obličeje</p>
---	--	---

9.2.1.1 Podrobný popis kurzu

V této mateřské škole probíhají kurzy angličtiny od 8:00 do 10:00 hodin dopoledne. Během těchto dvou hodin se vystřídají čtyři skupiny dětí po půl hodiny. Během těchto kurzů, probíhá v ostatních třídách MŠ obvyklý program.

První dvě skupiny jsou složeny z předškoláků a další dvě z mladších začínajících dětí. Mladší děti používají učebnici Here's Patch, která je určena pro děti předškolního věku a starší předškoláci, kteří mají tuto učebnici již probranou, používají Happy House, která je už určena pro žáky prvních a druhých tříd základních škol.

První skupina předškoláků byla složena ze čtyř dětí. Podle učitelky, jde o skupinu, která je pozornější a klidnější, a proto jsou v angličtině dál, než druhá skupina předškoláků.

Stejně jako u všech ostatních skupinek si učitelka zapisovala docházku. Říkala jména a děti odpovídaly v angličtině (Here!). Poté se s každým dítětem zvlášť v angličtině také pozdravila (Hello, Anička. Hello.). Nejprve si děti opakovaly čísla podle napsaných číslic na kartičkách. Na začátek společně, a pak si každý sám vybral otočenou kartu s číslem. U některých dětí bylo vidět, že neznají číslici ani v češtině, což ale učitelka vycítila a okamžitě začala problém řešit. Stejným způsobem, pomocí obrázku, děti procvičovaly také slovíčka (vlak, buben, kniha, letadlo atd.). Učitelka se dětí ptala celou větou v angličtině: Co je to? Stejně tak od dětí vyžadovala celou odpověď: To je ... Poté pustila dětem nahrávku s krátkým příběhem v angličtině. Dětem pak ukazovala

znova již známé obrázky se slovíčky. Děti měly za úkol říct, zda se tato věc v příběhu vyskytla. Děti reagovaly většinou správně. Potom dětem rozdala učebnice, v nichž byl tento příběh nakreslen. Znovu pustila nahrávku a děti znovu poslouchaly příběh společně s obrázky v učebnici. Nakonec si děti otevřely svoje pracovní sešity, kde vybarvovaly obrázky věcí (slovíček), které už znaly. Učitelka jim během vybarvování pokládala otázky v angličtině: Co je to? Jakou máš barvu? Jakou barvu má tvůj vlak, letadlo a další? Poté se všichni anglicky rozloučili.

Druhá skupina předškoláků nebyla tak daleko jako ta první. V této skupině bylo pět dětí. Učitelka s touto skupinou zahájila angličtinu stejně, jako s předchozí skupinou. Dále se každého v angličtině zeptala jak se má (děti odpovídaly v angličtině: Mám se dobře, děkuji.) a jaké je jejich jméno. Potom si zahrály hru na jména. V kruhu si házely míč a ptaly se: Jak se jmenuješ? Ten kdo ho chytil, odpověděl a házel dalšímu. Další aktivitu učitelka zahájila tím, že začala kreslit dům. Komentovala v angličtině, co právě kreslí. Byla to okna, dveře, střecha a podlaha. Tato slovíčka spojila s pohybem (dveře – ťukání do stolu, podlaha – dupání, atd.) Dále děti zpívaly podle nahrávky píseň „Happy House“, kde se tato slovíčka objevovala a děti v ní při zpěvu používaly naučených gest. Nakonec si děti vystřihly z pracovního sešitu domeček a kartičky s obrázky lidí (máma, táta, kočka, atd.). Domeček měl dveře, kam děti vkládaly kartičky s obrázky postav podle toho, jak učitelka diktovala.

Další dvě skupiny navštěvovaly mladší děti od tří let. V jedné skupině bylo dětí osm a v druhé čtyři. Tyto skupiny byly v angličtině přibližně stejně daleko.

Tyto děti probíraly učebnici Here's Patch. Patch je maňásek psa, který děti angličtinou provází. Poté, co se děti přivítají písní - Hello, hello!, se navzájem v kruhu pozdraví pomocí maňaska Patche (Hello, Anička. Hello, Patch). Potom se učitelka dětí ptala na části maňaskova těla. Ukazovala uši, nos, oči, břicho. Děti společně (správně) odpovídaly. Potom ukazovaly části těla samy na sobě a plnily pokyny – ukaž mi své oči, zatahej se za uši, pohlad' se po vlasech atd. Tato aktivita směřovala k písničce, podle jejíhož textu děti tyto pokyny plnily. Potom děti poznávaly části obličeje na kartičkách. Nejprve si slovíčka připomněly a potom šli hrát tichou poštu. Poslední ke komu tichá pošta došla, vybral jeden z obrázků podle slova, které k němu došlo. Z této aktivity měly děti velkou radost. Potom učitelka zařadila ještě jednu aktivitu, kvůli dětem, které na angličtině dlouho nebyly. Šlo o nahrávku příběhu chlapce, který ztratil svého pejska Patche. Šel za policistou, který se ho ptal: Je to tento? Chlapec odpovídal: Ne, Patch má

velký nos, dlouhé uši apod. Během toho učitelka ukazovala obrázky různých psů (s krátkýma ušima, s malýma očima atd.) Po příběhu dětem pokládala otázky typu: Kde je pes, který má dlouhou srst a podobně. Poslední aktivita byla taková, kdy učitelka každému zavázala oči a ruku jim nasměrovala na nějakou část maňáskova těla. Děti musely poznat hmatem, o jakou část pejskova těla se jedná. Nakonec se všichni rozloučili písničkou – Bye, bye song.

9.2.1.2 Reflexe

Velké plus těchto kurzů, je opravdu velmi malý počet dětí na jednom setkání. Nejen, že má učitelka větší šanci věnovat se dětem během kurzu individuálně, ale také má v tomto případě možnost děti rozdělit do skupin, podle jejich schopností. Půl hodiny během jednoho dne je podle mě také vyhovující. Ovšem setkání by se mohla konat častěji, než jednou za týden, s čímž souhlasí i paní učitelka. Paní učitelka se řídí pokyny v učebnicích a v příložených metodikách, což může podle mého názoru učitele trochu omezovat v jeho vlastním přínosu dětem. I přesto mám pocit, že bylo z jejího chování zřejmé, že je zkušená předškolní pedagožka, což je podle mě z poloviny tak důležité, jako učitelova znalost angličtiny, ze které má tato učitelka státní zkoušku. Na děti se po celou dobu snaží mluvit anglicky, češtinu používá především při řešení nějakých problémů. Velmi oceňuji, že od dětí vyžaduje odpovědi v celých větách namísto jednoslovných odpovědí.

Co se týče konkrétních činností, u všech skupin se mi líbilo propojení pohybových, hravých, hudebních, sedavých a tvořivých aktivit. Učebnice *Here's Patch*, která je určena přímo pro předškoláky, nabízela dětem angličtinu podstatně hravěji, ale podle slov učitelky, jsou starší děti s angličtinou tak daleko, že je pro ně těžko k sehnání pokročilejší učebnice určená pro předškoláky. V tomto případě bych se tedy já osobně nedržela tak striktně metodiky učebnice *Happy House* určenou pro první a druhou třídu ZŠ, ale využila bych některých hravých prvků z metodiky k učebnici *Here's Patch*, jako je například použití maňásků, písňe a rituály na přivítanou a na rozloučenou a podobně. K učebnici bych také více přispěla svými vlastními nápady v podobě motivování dětí různými hrami vztahujícími se k tématu v učebnici.

Velmi oceňuji fakt, že děti mohou po nástupu do základní školy pokračovat v docházce na kroužek angličtiny k této paní učitelce. V ZŠ se děti začnou angličtinu učit až ve třetí třídě. Tato možnost návaznosti je tedy podle mě naprosto ideální.

9.2.3 Část druhá

V organizačních údajích se jednotlivé skupiny od předchozího setkání lišily pouze v počtu dětí, z důvodu vysoké nemocnosti.

Tab. 5: Počty dětí v jednotlivých skupinách

1. skupina	2. skupina	3. skupina	4. skupina
3 děti	3 děti	6 dětí	5 dětí

Časový harmonogram a průběh se od předchozího setkání lišil pouze odlišnými aktivitami a činnostmi.

Tab. 6: Časový harmonogram a průběh

1. skupina	Opakování slovíček z předchozích hodin – předměty, barvy, čísla Hra – Vezmi barevnou kostku a polož ji na ... Seznámení se s novými frázemi s pomocí pohybového vyjádření – hraní na kytaru, hraní na buben, řízení auta, řízení letadla Písnička s využitím nových frází spojených s pohybem Vyrábění barevné káči z pracovního sešitu
2. skupina	Navázání na předchozí lekci – připomenutí si slovíček z prostředí domova s pomocí velkého obrázku domu. Zpěv písničky z minulé lekce s pohybovým vyjádřením – Happy House song Opakování fráze – Jak se jmenuješ? Práce s učebnicí – hledání obrázku v učebnici a jeho zakreslení do pracovního sešitu

	Nalepování samolepek do pracovního sešitu – Čí je to postel?
<u>3. a 4. skupina</u>	Hello song Pozdrav s Patchem – Jak se máš? Opakování známých slovíček pomocí obrázků na kartičkách Hry se zopakovanými slovíčky – Tichá pošta, Polož kostku na ... Seznámení se s novými slovíčky – počasí – spojení s pohybovým vyjádřením jednotlivých druhů počasí Písnička – využití nových slovíček s pohybovým vyjádřením Dramatizace počasí podle zvuků z nahrávky Pracovní sešit – vybarvování počasí Bye, bye song

9.2.3.1 Podrobný popis kurzu

Skupiny začínaly stejnými rituály jako v předchozím setkání.

První skupina si nejprve připomněla pomocí kartiček s obrázky slovíčka z minulých hodin. Byla to slovíčka týkající se různých věcí, barev a čísel. Potom děti hrály hru, kdy měly za úkol vzít určenou barvu kostky a položit ji na obrázek určitého předmětu. V této hře si děti procvičily slovíčka, barvy a také reakci na pokyny v angličtině. Dále se děti seznámily s novými frázemi, které měly spojené s pohybovým vyjádřením. Šlo o hraní na kytaru, hraní na buben, řízení auta a řízení letadla. Tyto nové fráze společně s pohybem děti využily v následující písničce. Nakonec si děti z pracovního sešitu vystřihovaly papírovou točící káču, se kterou budou pracovat na příštím setkání.

Druhá skupina pokračovala v procvičování slovíček z minulé lekce. Učitelka jim ukázala na velkém plakátu obrázek domu. Děti si na něm připomněly slovíčka jako střecha, okna, dveře podlaha. Připomněly si i další slovíčka z dřívějšího období. Poté si zazpívaly písničku Happy House s pohybovým doprovodem. Dále si děti zopakovaly

frázi – Jak se jmenuješ. Další činností byla práce s učebnicí. Děti v ní listovaly a prohlížely si obrázky. Měly za úkol najít myšáka Rodneyho, jak drží fotografii někoho z rodiny. Když ho našli, nakreslily do pracovního sešitu obrázek toho člena rodiny, kterého myšák držel. Nakonec děti v pracovním sešitě nalepovaly samolepky členů rodiny na obrázky postýlek. Měly za úkol poznat, kdo do jaké postýlky patří.

Další dvě skupiny zahájily lekci stejně jako minule. Písni Hello song a pozdravením se s maňáskem Patchem. Poté si děti zopakovaly slovíčka na kartičkách s obrázky. Slovíčka pak využily v následující hře, kdy měly děti za úkol položit míč na kartičku s určitým obrázkem. Na žádost dětí učitelka zařadila také hru na Tichou poštu, kterou děti hrály na minulém setkání. Po těchto hrách se děti začaly seznamovat s novými slovíčky týkající se počasí. Děti měly slovíčka spojena opět s pohybem (předváděly dešť, vítr a další). Nová slovíčka s pohybem využily v následující písničce. Další aktivitou byla nahrávka zvuků deště, větru a slunečního prostředí. Děti předváděly podle těchto zvuků dramatizaci daného počasí. Nakonec vybarvovaly v pracovním sešitě obrázky počasí. Děti se rozloučily - Bye, bye song.

9.2.3.2 Reflexe

Po náhledu dvou na sebe navazujících setkání jsem si všimla, že probíhají ve všech skupinách podle stejné posloupnosti. Poté co se děti pozdraví, zopakují si slovíčka z předchozích setkání, aby si s nimi mohly zahrát nějakou hru, kterou si slovíčka ještě lépe zafixují. Dříve jsem uvažovala nad tím, zda je vhodné opakovat slovíčka strohým opakováním z obrázků kartiček. Vhodnější mi připadalo spíše procvičení starých slovíček rovnou pomocí hry. Vyzorovala jsem však, že zopakování starých slovíček ještě před zahájením hry, je důležité pro zajištění její úspěšnosti. Samotná hra by jistě nebyla tak povedená a pro děti zajímavá, pokud by si před hrou slovíčka nepřipomněly. Další aktivitou většinou bývá seznámení se s novými slovíčky nebo frázemi a to ve spojení pohybovým doprovodem, které pak děti většinou využijí v písni. Setkání obvykle končí nějakou tvořivou výtvarnou oddychovou činností. Tato posloupnost se mi velice líbí.

9.3 Zájmový kroužek angličtiny jako volnočasová aktivita

Tab. 7: Organizační údaje

<u>Počet dětí ve skupině</u>	<u>Věk dětí</u>	<u>Přesný čas doby kurzu</u>	<u>Celková délka jednoho setkání</u>
7 dětí	6-7 let	16:00 – 17:00	1 hodina

Tab. 8: Časový harmonogram a průběh

<u>Posloupnost činností</u>	<u>Činnosti</u>
Přivítání	Přivítání písní Hello everyone
Motivace	Pytlík s rukama kamarádů z učebnice – Čí je to ruka? Jakou má barvu? - každý si vzal ruku kamaráda, kterého má nejradši
Opakování slovíček z minulých setkání	Děti se měly barevnou rukou dotknout určitého obrázku ve třídě, který učitelka řekla.
Nová slovíčka	Poznávání obrázků slovíček přes průstříhy a následné seznámení se s nimi v angličtině.
	Děti poznávaly z vyvěšených obrázků nových slovíček, co chybí.
	Dramatizace a pohybové vyjádření nových slovíček
Hra	Nálepky s obrázky slovíček na zádech. – „Dotkni se někoho s autem, panenkou, vlakem,....“
Aktivita se starými slovíčky	Karty s obrázky – Co není dobře ve skupině obrázků? (stará slovíčka)
Nová slovíčka	Zapamatování si co nejvíce slovíček během jedné minuty. - jednu minutu se na obrázky dívají, potom hádají, kde jaké obrázky byly
	Kladní a záporní smajlíci – učitelka říká vlastnosti o obrázcích slovíček – děti reagují smajlíkem, zda je to pravda nebo ne (auto je černé, medvěd je modrý)

Hra se starými slovíčky	Děti mají ruce za zády. Na zemi leží obrázky kartiček. Učitelka říká slovíčka. Děti mají za úkol se co nejrychleji daného obrázku dotknout.
Práce u stolu	Děti si nalepují po sešitu domácí úkol – vybarví nejoblíbenější hračku. Děti kreslí svou oblíbenou hračku, kterou darují svému oblíbenému kreslenému kamarádovi z učebnice
Rozloučení	Bye, bye song

9.3.1 Podrobný popis kurzu

Kroužek angličtiny probíhá jako zájmový útvar v odpoledních hodinách. Odehrává se v prostorách Městské knihovny. Kroužek vede učitelka, která má aprobaci pro 1. stupeň ZŠ. K seznamování dětí s angličtinou používá učebnici *Cookie and Friends* od nakladatelství Oxford. Sama však říká, že se učebnice striktně nedrží, protože si myslí, že takto malé děti potřebují více akce, a proto se drží pouze slovní zásoby a témat této učebnice a spíše se v ní pouze inspiruje. Motivaci, hry a činnosti pro lepší zapamatování nových slovíček si vymýšlí sama. Důležité je říct, že všechny pokyny ke hrám a činnostem vysvětlovala pouze v angličtině. Mluvila na děti v souvětích po celou dobu anglicky. K verbálnímu výkladu používala výraznou gestikulaci, pro lepší pochopení. Děti neměly problém s porozuměním pokynům.

Na začátku si děti v kruhu zazpívaly Hello song. Děti si sedly na koberec a učitelka vzala do ruky pytlík, ze kterého za odřikávání anglické říkanky vytahovala barevné ruce z papíru. Mělo jít o ruce kamarádů z učebnice – červený kocour, modrý klokan a žlutý kačer. Děti je už dobře znaly. Vždy když ruku vytáhla, ptala se děti či je to ruka a jakou má barvu. Potom se děti zeptala, kterého z těchto kamarádů mají nejraději a podle toho jim dala barevnou papírovou ruku. Po třídě byly nalepeny obrázky slovíček, které děti znaly z předchozích setkání. Byly to různé věci, barvy. Nejprve si řekly v angličtině co na všech obrázcích je. Učitelka dala dětem pokyn, aby se rukou dotkly určitého obrázku. Děti běhaly po třídě a hledaly daný obrázek. Tímto způsobem si zopakovaly stará slovíčka.

Poté se děti seznámily s novými slovíčky. Šlo celkem o šest slovíček hraček. Učitelka vzala barevný papír s průstříhy, který podložila obrázkem daného slovíčka. Děti měly za úkol poznat, co se za průstříhy skrývá. Když to poznaly v češtině, učitelka jim pojem

řekla v angličtině. Poté všechny nové obrázky pověsila na tabuli. Děti měly zavřít oči, a když je opět otevřely, měly poznat, který z obrázků chybí.

Po této aktivitě se děti sešly na koberci. Učitelka je začarovala vždy na nějakou věc z nových slovíček (Teď jsme auta, medvědi...). Děti podle toho předváděly dramatizaci. Poté předváděla dramatizaci učitelka a ptala se dětí, co zrovna předvádí. Potom si děti zahrály hru, kdy učitelka dětem nalepila na záda obrázky nových slovíček a dávala pokyny: „Dotkni se někoho s autem, panenkou,...“ Po hře si děti sedly na koberec a učitelka rozložila na zem vždy čtyři obrázky. Děti měly za úkol poznat a říct, který z obrázků se do skupiny nehodí. Např. mezi barvami bylo číslo, mezi zvířaty byla barva. Dále učitelka nalepila obrázky na tabuli pod čísla a děti se na obrázky jednu minutu dívaly. Potom zavřely oči a učitelka obrázky otočila. Děti musely říct, jaký obrázek se pod jakým číslem skrývá.

Nakonec učitelka rozdala dětem kladné a záporné smajlíky a říkala dětem „lži“ o obrázcích. Například, že medvěd je černý, auto je modré. Děti měly ukázat smajlíky podle toho, zda tato informace byla pravdivá nebo ne. Potom si šly děti naposledy sednout na koberec, kde byly rozloženy obrázky se starými slovíčky. Děti si daly ruce za záda. Učitelka řekla slovíčko a děti musely co nejrychleji dát ruku na daný obrázek.

Všechny tyto činnosti trvaly 45 minut.

Nakonec si šli děti sednout ke stolu a nalepily si do sešitu domácí úkol, ve kterém měly za úkol vybarvit svou nejoblíbenější hračku. Poté měly také svoji nejoblíbenější hračku nakreslit jako dárek, někomu z kreslených kamarádů z učebnice.

Na rozloučenou si děti zazpívaly Bye, bye song.

9.3.2 Reflexe

Při pozorování tohoto kroužku mě naprosto nadchlo nasazení a energie učitelky. Velmi oceňuji volbu neдрžet se striktně učebnice, ale vložení své vlastní motivace a vymyšlení vhodných her, podle konkrétní skupiny. Ke všemu co chce učitelka dětem předat má něco navíc. Myslím, že opakování starých slovíček probíhalo u dětí naprosto spontánně, s radostí a s chutí. Co se týče nových slovíček, neměly děti při činnostech možnost poznat, že se něco učí. Byla to pro ně zábava a hra.

Velice mě zaujal způsob, kdy učitelka používá angličtinu nejen při průběhu činností a her, ale anglicky také vysvětluje, jak budou činnosti probíhat nebo jak se určitá hra hraje. Ke slovním komentářům využívala výrazné gestikulace, což všem dětem pomohlo k lepšímu porozumění. V momentech kdy děti promluvily nebo odpověděly česky, učitelka reagovala anglicky. Na dětech bylo znát, že jsou na tento způsob zvyklé a že jsou schopny na pokyny v angličtině bez problémů reagovat. Z tohoto pozorování jsem si jednoznačně odnesla vzor do své praxe. Takto by to podle mého názoru mělo vypadat.

10 DISKUZE

Předpokladem pro tyto navržené činnosti je počet dětí pohybující se kolem deseti. Činnosti jsou určeny pro děti ve věku 5 – 7 let. Výukové jednotky jsou navrženy způsobem, jakoby šlo o úplně první seznamovací hodinu dětí. Předpokládá se, že děti zatím s angličtinou zkušenosti nemají. Při každém seznamování se s něčím novým, jsem se snažila, aby šlo vždy o hru. Hodně jsem se také zaměřila na motivaci, návaznost a provázanost aktivit. Při navrhování výukových jednotek jsem vycházela z toho, že by jedno setkání v podobě řízené činnosti trvalo přibližně 30 – 40 minut. Kroužek by se konal alespoň dvakrát týdně z toho důvodu, aby byly děti v kontaktu s angličtinou častěji a tím si ji lépe zapamatovaly.

Pro seznamování dětí s angličtinou jsem se rozhodla využít maňáska skřítky, který anglicky zatím neumí a hovoří s dětmi česky. Já jako učitelka hovořím s dětmi v angličtině. Děti tak mají možnost pochytit z angličtiny více. Při mluvení využívám výrazné gestikulace, pro lepší pochopení toho, co říkám. Pokud nastane problém, kdy děti nebudou rozumět, přijde na řadu skřítek, jehož prostřednictvím s dětmi komunikuji česky. Skřítek se postupem času také anglicky něco naučí.

Výukové jednotky jsem organizovala tak, aby si děti na začátku nejprve zopakovaly, co si pamatují z minulého setkání. Dalším bodem je seznámení se s něčím novým a to formou her a rozličných aktivit, které nejen podpoří lepší zakotvení v paměti, ale také podporují jiné oblasti, jako například rozvoj sluchového a zrakového vnímání, rozvoj motoriky a podobně. Nakonec jsem vždy zařadila klidnější aktivitu, která pozvolna přejde k zakončení angličtiny. Zvolila jsem způsob, kdy si děti z každé hodiny něco zaznamenají do sešitů. Jejich rodiče tak mohou mít přehled o tom, jak jsme v angličtině daleko nebo co jsme dělali.

10.1 Návrh první výukové jednotky

- Hello! Hello! – používám gesta, aby děti mohly pochopit, co toto slovo znamená. Opakují tak dlouho, dokud děti neodpoví a dokud slovo neřeknou zřetelně.
- Divadlo – učitelka zahraje dětem maňáskové divadlo. Půjde o rozhovor mezi zvířátky. Kočička jde po lese a potkává zvířátka, se kterými se zdraví a seznamuje. Zvířata mají lidská jména. Hello. What's your name? I'm Alenka. And what's your name? I'm Terezka. Bye, bye.

- Pozdrav – když se kočička pozdraví se všemi kamarády zvířaty, chce se seznámit i s paní učitelkou a s dětmi. Kočička pozdraví každé dítě a ptá se ho, jak se jmenuje – Hello. What's your name? I'm ... Bye, bye.
- Písnička - melodii si můžeme zvolit podle sebe. Děti zpívají spolu a potom se každý postupně v kruhu představí a zazpívá své jméno – ostatní ho také pozdraví a řeknou jeho jméno.

„Hello, hello, hello,

what's your name?

Hello, hello, hello.

I'm ... , I'm

Hello ... , hello ... , hello!“ Hennová (2010, s.22)

Ahoj, ahoj, ahoj,

Jak se jmenuješ?

Ahoj, ahoj, ahoj,

Já jsem ... , já jsem

Ahoj, ... , ahoj ... , ahoj!

- Posílání míče v kruhu – posílající se zeptá toho, komu míč posílá, jak se jmenuje. Ten mu odpoví a posílá míč dál, ptá se dalšího.
- Sešit angličtiny – děti si do sešitu nalepí nová slovíčka a fráze, se kterými se dnes seznámily. Tato slovíčka dostanou natištěná od učitelky. Do sešitu nakreslí obrázek svého nejlepšího kamaráda.
- Rozloučení – učitelka se s dětmi rozloučí – Bye, bye! Děti opakují, dokud neodpoví zřetelně.

10.2 Návrh druhé výukové jednotky

- Přivítání – děti si sednou do kruhu a postupně se navzájem pohladí a řeknou jméno kamaráda. Hello, Anička (*Ahoj, Aničko*). Anička hladí dalšího vedle sebe – Hello, Honzík. Pokračujeme, dokud se nevystřídají všichni.
- Hra – děti chodí v kruhu a s každým s kým se potkají, se pozdraví a zeptají se, jak se jmenuje. Hello. What's your name? *I'm Anička. What's your name?* I'm Honzík.
- Písnička – Opakování písničky z minulého setkání – Hello, hello, hello, what's your name...
- BARVY
- Pan malíř – dnes máme ve školce na návštěvě skřítka. Skřítek se bude chodit dívat na to, jak se učíme anglicky. Skřítek mluví na děti v češtině: *Děti, o prázdninách tady byl pan malíř a vymaloval nám školku, ale představte si, že se mu poztrácely některé barvičky. Myslíte, že byste se mohly rozhlédnout po třídě a nějaké barevné skvrnky tady najít?*
 - děti hledají ve třídě schované barevné skvrny z barevného papíru. Nosí je učitelce, která drží skřítku. Skřítek se ptá česky, jakou má skvrna barvu. Učitelka tuto otázku doplní v angličtině. Děti česky odpoví – červená, ... Učitelka reaguje v angličtině – Yes, it's red. Repeat, red. (*Ano, to je červená. Opakujte, červená.*) Děti opakují, dokud slovo nevysloví zřetelně. Takto pokračujeme se všemi barvami (červená, modrá, zelená, žlutá, oranžová, černá). (Postupně až děti zjistí, o co se jedná a co od nich očekáváme, můžeme vynechat otázku ohledně barvy v češtině a děti se ptát jen anglicky – mohou si tak lépe zafixovat tento anglický pokyn).
- Pan malíř ztratil barvu – Obdoba hry Čáp ztratil čepičku. Učitelka řekne: Mr. painter lost colour. (*Pan malíř ztratil ...barvu*). Děti se rozeběhnou po třídě a musí co nejrychleji najít barvu, kterou učitelka řekne. Mohou to být hračky, oblečení nebo cokoli co děti uvidí. V této fázi učitelka dětem s barvami ještě hodně pomáhá – pokud to potřebují.
- Víčka od PET lahví – učitelka dá každému na hlavu víčko tak, aby nevěděl, jakou má barvu. Děti pak chodí a ptají se – Yellow? No. Blue? Yes. (*Žlutá? Ne. Modrá? Ano.*)
 - každý řekne, jakou má barvu víčka, opakuje a ukazuje sousedovi.

- Hra – skřítek se dívá na děti, jak si krásně procvičují angličtinu a moc se mu to líbí. Vtom ho napadne, že zná také hru, kde se objevují barvičky, a protože skřítek už také něco pochytil, bude v této hře barvičky anglicky předříkávat on sám. Nejprve vysvětlí dětem pravidla hry. Na zem se dají barevné papíry. Děti po nich během hudby skáčou jako po kamenech. Když ale přestane hudba hrát, skřítek řekne barvu. Děti musí rychle doskákat na papír dané barvy.
- Sešit angličtiny – děti si do sešitu kreslí barevné puntíky podle toho, jaké barvy právě učitelka diktuje.
- Rozloučení Bye, bye

11 ZÁVĚR

Z náhledů jsem vyzorovala, že ideální skupina dětí pro seznamování se s angličtinou, je počet kolem deseti dětí. Podle mého názoru je to ideální počet pro zachování individuálního přístupu k dětem. Počet však také závisí na zájmu o daný kurz nebo kroužek.

Z mého pozorování je zřejmé, že angličtinu mohou navštěvovat i děti tříleté, které jsou také schopné si z angličtiny něco odnést a to i když se do aktivit příliš nezapojují a jenom přihlížejí z dálky. Ovšem, zda je dítě připravené a zralé na to, aby navštěvovalo zájmový kroužek nebo kurz angličtiny, je na posouzení rodičů dítěte.

Ač Marxtová (2010) tvrdí, že by měla řízená činnost trvat zhruba 10 – 20 minut, já se přikláním k názoru Tůmové (2010), která tvrdí, že by kroužky a kurzy měly probíhat alespoň dvakrát týdně na dobu 30 – 40 minut. Doba 10 – 20 minut mi připadá opravdu příliš krátká.

Sestavení výukové jednotky bylo ve všech pozorovaných zařízeních podobné. Od opakování toho, s čím se setkaly minule, přes seznámení se s něčím novým, až po provádění si záznamů z hodiny do svých sešitů. Tato posloupnost je mi také blízká, stejně jako Hennové (2010).

Ze všech pozorovaných zařízení byl z pohledu prostředí, nejvhodnější kroužek v mateřské škole. Děti se mohou s angličtinou seznamovat v prostředí, které znají a jsou na něj zvyklé. Pokud angličtina probíhá v mateřské škole, nezasahuje dětem do volného času, a tak by to podle mě mělo být.

Stejně jako Otřisalová (2010) si myslím, že je více než nutné, aby člověk, který děti s angličtinou seznamuje, měl znalosti jak z oblasti předškolní pedagogiky, tak z anglického jazyka.

Musím souhlasit s Marxtovou (2010) v tom, že by angličtina v předškolním věku byla zbytečná, kdyby neměla po ukončení docházky do mateřské školy návaznost.

Díky seznámení se s různými metodami a technikami práce mnou pozorovaných učitelů a lektorů angličtiny pro předškoláky a také díky nastudování si odborné literatury, jsem se dozvěděla spoustu nových informací v tomto oboru, které budu moci využít ve svojí praxi.

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BITLJANOVÁ, Věra. Angličtina ve školce. S učebnicí, nebo bez ní?. *Informatorium*. Praha: Portál, 2008, roč. 15, č. 4, s. 10 – 12. ISSN 1210-7506.

HENNOVÁ, Iva. *Angličtina pro předškoláky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-692-6.

JIROŠOVÁ, Lubomíra. Hry s angličtinou. *Informatorium*. Praha: Portál, 1999, roč. 6, č. 9, s. 12 – 13. ISSN 1210-7506.

KOTTOVÁ, Renata. Seznamujeme děti s angličtinou. *Informatorium*. Praha: Portál, 2001, roč. 8, č. 3, s. 14 – 15. ISSN 1210-7506.

KRAMULOVÁ, Daniela. Kolik řečí znáš... *Informatorium*. Praha: Portál, 2007, roč. 14, č. 3, s. 10. ISSN 1210-7506.

MARXTOVÁ, Marie. Cizí jazyk v mateřské škole. In: MERTIN, Václav, GILLERNOVÁ, Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřských škol*. 2. Praha: Portál, 2010, kap. 10. ISBN 978-80-7367-627-8.

OTŘÍSALOVÁ, Lenka. Aktuální situace ve výuce cizího jazyka v mateřské škole. *Učitelské noviny*. 2010, č. 2, ISSN 0139-5718.

PALATINOVÁ, Alžběta. Angličtina v mateřské škole ano, nebo ne?. *Informatorium*. Praha: Portál, 2004, roč. 11, č. 8, s. 8. ISSN 1210-7506.

PALATINOVÁ, Alžběta. Seznamujeme děti s cizím jazykem. *Informatorium*. Praha: Portál, 2007, roč. 14, č. 3, s. 7. ISSN 1210-7506.

PISÍCEJKOVÁ, Simona. Předškoláci a cizí jazyk. *Informatorium*. Praha: Portál, 2007, roč. 14, č. 2, s. 4. ISSN 1210-7506.

STRAKATÁ, Miroslava. Cizí jazyk v programu mateřské školy. *Informatorium*. Praha: Portál, 2007, roč. 14, č. 2, s. 8 – 9. ISSN 1210-7506.

ŠULOVÁ, Lenka. Předškolní věk a výuka cizích jazyků. *Informatorium*. Praha: Portál, 2007, roč. 14, č. 3, s. 11. ISSN 1210-7506.

TĚTHALOVÁ, Marie. Brána jazyků otevřená?. *Informatorium*. Praha: Portál, 2007, roč. 14, č. 1, s. 6 – 7. ISSN 1210-7506.

TĚTHALOVÁ, Marie. Cizí jazyk, klíč k "velkému" světu. *Informatorium*. Praha: Portál, 2008, roč. 15, č. 9, s. 14 – 15. ISSN 1210-7506.

TŮMOVÁ, Jitka. Cizí jazyky v předškolním vzdělávání. In: BURIÁNOVÁ, Jana, JAKOUBKOVÁ, Věra, NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Poradce ředitelky – management školy: Pedagogický management*. Praha: Dr. Josef Raabe s.r.o., únor 2012, aktualizace 4., s. 1 – 18. ISBN 1804-5901

VRKOSLAVOVÁ, Marie. Patří kroužky do mateřské školy?. *Informatorium*. Praha: Portál, 2008, roč. 15, č. 6, s. 10 – 11. ISSN 1210-7506.